

Soffliggare för ett bättre samhälle?

En studie om att skapa socialt kapital

Abstract

Social capital is the key to an effective and well functioning liberal democracy according to Robert D. Putnam in the theory about Making democracy work, and Bo Rothstein in the theory about the Logic of the social trap. The solution to create social capital is according to Putnam a high level of participation in civic communities in the civic society and according to Rothstein the need of universal and equal political institutions.

Couchsurfing is a social network and a community for sharing couches with others while traveling.

This thesis addresses the question if Couchsurfing is able to produce social capital, and if so affect the society in a positive way.

With a qualitative approach to the question, the collected material I'm looking for to analyze is extracted from interviews by members within the Couchsurfing community.

The material is analyzed according to categories developed from the theories.

The result and answer to the addressed question is that Couchsurfing possesses many of the qualities described in the theories.

According to that is Couchsurfing a network that is creating social capital, and then also according to the theories able influence the society it operates in.

Nyckelord: Couchsurfing, tillit, socialt kapital, Den fungerande demokratin, Den sociala fällan.

Antal ord: 9974.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	2
1.2	Begreppsdefinitioner.....	3
1.2.1	Socialt kapital	3
1.2.2	Tillit	3
2	Metod	4
2.1	Material	6
2.2	Urval	6
3	Teori	8
3.1	Den fungerande demokratin.....	8
3.1.1	Skapandet av socialt kapital i Den fungerande demokratin.....	9
3.2	Tillit och Den sociala fällans logik	10
3.2.1	Kritik mot förklaringen av Den fungerande demokratin	10
3.2.2	Skapandet av socialt kapital för att ta sig ur Den sociala fällan	11
4	Couchsurfing	13
5	Analys	15
5.1	Ömsesidighet	15
5.2	Kunskap om den andre	17
5.3	Universalism	18
5.4	Sociala relationer	20
6	Resultat och Rapport	22
7	Referenser	24
8	Appendix	26
8.1	Intervjuguide	26

1 Inledning

När vi väntar på bussen, handlar i affären, betalar skatt, köper eller säljer på annons, utsätts vi för en situation där samarbete krävs för att affären, transaktionen eller situationen ska lösas så smidigt som möjligt. För att detta samarbete ska fungera krävs det i sin tur antingen en tredje kontrollerande part eller ömsesidig tillit och förtroende mellan de involverade parterna. Detta är ständigt närvarande varje dag och är inbyggt i samhället. Mellanmänskliga relationer är något som vi lever med utan att alltid reagera. Det är naturligt, eller onaturligt, eller självklart, eller omöjligt.

Detta samarbete är något som på många sätt och under lång tid har intresserat och behandlats av samhällsvetenskapen och benämnts på olika sätt. Allmänningens tragedi, Det kollektiva handlandets logik och Fångarnas dilemma är bara några exempel på beskrivningar av problemet om mellanmänskligt samarbete (Putnam 1996 s.184, Rothstein 2003 s.29, Ostrom 2009 s.30ff). Lösningarna är flera och liknar varandra på vissa punkter men skiljer sig även åt. Ofta handlar problemen och lösningarna om hög eller låg mellanmänsklig tillit eller behovet av en tredje kontrollerande part.

Men vad är det som gör att vi i vissa sammanhang litar på varandra väldigt mycket, och i andra inte alls? Vad är det som gör att en person upplåter soffan i vardagsrummet eller den extra madrassen bredvid sängen till en person hen aldrig träffat förut? Och vilka effekter får det på samhället och samhällsstyrningen om medborgarna litar på varandra mer, eller mindre?

I teorin om den fungerande demokratin säger Putnam att deltagandet i frivilliga sociala nätverk skapar ett socialt kapital som har en positiv inverkan på hur effektivt institutionerna i den aktuella regionen fungerar (Putnam 1996). I teorin om den sociala fällan och tillitens problem argumenterar Bo Rothstein för att institutionernas utformning påverkar medborgarnas grad av tillit både till politiken och till andra medborgare genom ett förstärkt socialt kapital (Rothstein 2003). Båda teorierna, oavsett om de startar i välfungerande institutioner eller en utvecklad medborgaranda, fastnar i goda och onda cirklar där välfungerande institutioner ger ett välfungerande samhälle som ger nöjda medborgare som hyser hög tillit till varandra och till de politiska institutionerna. På samma sätt ger korrumpade politiker misstroende cyniska medborgare som varken litar på politikerna eller på varandra. Med vetskapen som båda teorierna kommer fram till om betydelsen av ett högt socialt kapital för att ha tillit till andra uppstår också i teorin en till synes relativt enkel lösning på de onda cirklarna, att implementera antingen välfungerande institutioner eller organisationer för frivilligt socialt deltagande. Detta är dock i realiteten mycket svårt (Putnam 1996 s.105, Rothstein 2003 s.18-21).

Couchsurfing som är ett nätverk för att låta människor sova på varandras soffor gör det möjligt att på resa bo hemma hos andra och omvänt att ha resande boende hos sig. Couchsurfing utmärker sig genom att vara globalt, inte uttalat politiskt och har en plattform för att personer utan tidigare kännedom om varandra blir redo att släppa in en annan person i sitt hem, alternativt komma till någon annans hem och sova där. Utifrån teoriernas beskrivning av betydelsen av socialt kapital genom en stark medborgaranda för en fungerande demokrati, eller universella institutioner för att skapa ett högt socialt kapital för ett välfungerande samhälle, är jag intresserad av vilken roll Couchsurfing kan spela för att skapa socialt kapital i den globaliserade världen.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att se om Couchsurfing kan vara en möjlighet för att öka det sociala kapitalet av mellanmänsklig tillit i samhället genom att vara ett socialt nätverk och en universell institution som i så fall utifrån teorin skulle kunna vara ett frö ut ur de goda och onda cirklar av tillit som beskrivs i teorin.

Jag ska undersöka det genom att titta närmare på sidan couchsurfing.org och dess användare och hur de ser på Couchsurfing som fenomen. Couchsurfing är ett bra exempel på mellanmänsklig tillit eftersom jag anser att det borde krävas ganska mycket tillit för att bjuda hem en främling att sova hos sig, eller att sova över hos någon annan vid det första mötet. Det som förbryllar mig är hur detta kan fungera, och om det kan påverka samhället som det verkar i.

Både inom- och utomvetenskapligt är frågan om hur vi kan existera tillsammans relevant och ständigt aktuell.

Utomvetenskapligt är det intressant för att min fråga berör det problem och det ökade arbete som det i vardagen innebär för var och en när det inte är möjligt att lita på andra människor, till exempel med lås, larm, övervakning och kontroll.

Min fråga är också inomvetenskapligt intressant då den är ett fall av den statsvetenskapligt principiellt intressanta frågan om hur det kollektiva handlandets dilemma kan överbyggas och ett bättre samhälle kan konstrueras.

Min undersökning är också principiellt intressant för att den verkar i kontexten av en samhällsstyrning i förändring från ett government- till ett governance- styre där samhällsstyrningen är differentierat och nätverksbaserat utifrån gemensamma intressen snarare än hierarkisk (Sundström & Pierre 2009 s.10), mellanmänniska sociala nätverk kan också kopplas till kontexten om en värld baserad på mellanmänsklig gemenskap i teorin om "world society" snarare än ett system av stater i maktbalans eller stater i interaktion (Buzan 2004 s.7).

Min frågeställning är: *Kan Couchsurfing bidra till ett ökat socialt kapital och därmed påverka samhällena som det verkar i?*

Jag kommer inte att ta reda på om det sociala kapitalet kan påverka samhället, för detta hänvisar jag till befintliga teorier. Det jag ska undersöka är om Couchsurfing

är den typ av socialt nätverk och institution som beskrivs i teorin, och vilka andra egenskaper nätverket har, för att det därmed enligt teorin skulle kunna påverka samhällena som det verkar i.

1.2 Begreppsdefinitioner

1.2.1 Socialt kapital

Det sociala kapitalet är av den egenskapen att det inte slits ju mer det används, snarare så ökar det, ju mer förtroende två personer har för varandra desto större blir deras ömsesidiga förtroende (Putnam 1996 s.190f). Däremot finns risk för begreppstjänning då ett positivt laddat begrepp gärna ges ett stort omfång för att många vill ta del av innehållet (Badersten 2006 s.92). Begreppet ”socialt kapital” har hög risk för att på det viset betyda allt och ingenting. Därför krävs en tydlig definition.

Putnam definierar socialt kapital som ”inslag i samhällsorganisationen, till exempel förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer” (Putnam 1996 s.188).

Rothsteins definition är att socialt kapital är summan av antalet kontakter en individ har multiplicerat med graden av förtroende i dessa relationer. ”Ju fler människor i ett samhälle som har många spridda sociala relationer med andra människor som de anser vara pålitliga, desto större är tillgången på socialt kapital i det samhället eller den organisationen” (Rothstein 2003 s.112).

Det sociala kapitalets sociala betydelse är också ofta betonad, och värt att nämna är Bourdieus klassanalys där tillgången på socialt, kulturellt, ekonomiskt och symboliskt kapital skapar människans habitus, som i sin tur definierar klasstillhörighet. Det sociala kapitalet definieras här av Bourdieu som tillgång till kontakter och nätverk (Crompton 2008 s.99). Den här uppsatsen kommer dock inte att fokusera på vem som har tillgång till det sociala kapitalet, utan på hur socialt kapital kan uppstå och hur det påverkar samhället och samhällsstyrningen.

Putnams definition går att kritisera för att vara för omfattande, och definitionen av socialt kapital kommer i den här uppsatsen hålla sig till Rothsteins något snävare definition om tillgång till och graden av sociala kontakter, relationer och nätverk.

1.2.2 Tillit

Begreppet tillit blir här relevant efter att mellanmänsklig tillit anses vara grunden för tillgången av ett socialt kapital. Både inom sociala kontakter, relationer och inom nätverk är tilliten till andra människor central för att de ska fungera. Graden av tillit till andra människor där de verkar, bör ses som grunden till socialt kapital (Rothstein 2003 s. 15). Eftersom tillit därmed i sig är en del av operationaliseringen av socialt kapital lämpar sig tillit som undersökningsobjekt.

2 Metod

För att besvara min fråga ska jag undersöka nätverket Couchsurfing. Jag ska ta reda på hur nätverket fungerar, hur tilliten ser ut inom nätverket och vilka komponenter som kan anses skapa och reproducera socialt kapital bland användarna.

Min vetenskapsteoretiska utgångspunkt är att den verklighet och de sociala företeelser som jag vill undersöka finns inom dem som verkar i den. För att förstå den måste jag då använda metoder för att förstå verkligheten inifrån (Hollis 1994 s.142).

Att våga lita på andra och vara någon som andra kan lita på och ha förtroende för innebär att det sociala kapitalet måste ses som relationellt, det handlar om hur förhållandet mellan aktörerna uppfattas av dem själva (Rothstein 2003 s.15).

Jag utgår från att svaret på min forskningsfråga finns inom dem som använder Couchsurfing. Alltså finns det ingen objektiv sanning där jag kan hitta ett lagbundet orsakssamband. Svaren kan också variera mellan olika individers uppfattningar. Undersökningsmetoden kommer att vara kvalitativ och ideografisk, varje fenomen har egna och unika förutsättningar (Teorell & Svensson 2007 s.11). Dock är min uppfattning att samhällsvetenskaplig kunskap sällan är generaliserbar, kvalitativ eller kvantitativ metod är bara fler eller färre fall av ett fenomen som skulle kunna appliceras på andra fall av samma fenomen. Därför har inte heller denna uppsats en generaliserande ambition.

Jag söker efter förståelse snarare än förklaring vilket innebär en utgångspunkt i den hermeneutiska skolan, där svaren kommer inifrån snarare än som en förklaring utifrån (Hollis 1994 s.16). En kvalitativ metod är bättre lämpad för att få en djupare förståelse utifrån människors eget perspektiv (Teorell & Svensson 2007 s.10), vilket stämmer bättre med min undersökning och hur jag ser på mitt forskningsproblem.

Eftersom jag tror att det jag söker finns hos användarna ska jag fråga personer som använder Couchsurfing om hur de ser på Couchsurfing och tillit och deras erfarenheter av dessa. Alltså *intervjumetod*. De exempel som jag med intervjuer kommer att få tillgång till kan vara just bra exempel på hur Couchsurfing verkar och fungerar, och inte ett generellt svar.

Intervjumetod är särskilt lämplig vid insamling av data som är baserad på personliga åsikter, uppfattningar, känslor eller erfarenheter. Dessa data är lättare att få fram då de kan utforskas på djupet och med eftertanke under ett samtal, till skillnad mot att klargöras för med enstaka ord i till exempel en enkätundersökning (Denscombe 2009 s.233). Andra fördelar med intervjumetod som jag vill åt är flexibiliteten i informanternas svar och möjligheterna till att jag får material som jag inte själv tänkt på tidigare. Ytterligare en fördel som jag har nytta av i valet av intervjumetod är informantens möjlighet att få utveckla sina egna idéer, att betona

de svar som *de* tycker är viktigast. Validiteten i materialet blir också högre genom att så länge rätt person intervjuas och det är informantens åsikter som efterfrågas så bör träffsäkerheten i materialet vara god (Denscombe 2009 s.267f).

Den främsta nackdelen som jag måste vara medveten om är intervjuareffekten, att jag som forskare kan påverka den intervjuade, att informanten blir påverkad av den som ställer frågorna, i det här fallet forskaren, och eventuellt anpassar sina svar därefter (Denscombe 2009 s.268f, Esaiasson m.fl. 2012 s.235). I den här undersökningen ser jag främst att ett personligt engagemang inom Couchsurfing är en risk för att intervjuerna skulle drabbas av intervjuareffekten. Genom ett personligt engagemang som värd eller gäst skulle en beroendesituation kunna påverka intervjuaren och kvaliteten i mitt material. Den risken har jag minimerat genom att inte delta varken som värd eller gäst i mitt möte med mina informanter.

Jag använder mig av semistrukturerade intervjuer. Vid semistrukturerade intervjuer används en färdig lista över ämnen som ska tas upp och frågor som ska besvaras inom ämnena (Denscombe 2009 s.233ff). Semistrukturering är en bra struktureringsgrad av intervjuerna, då samtalet kan styras av forskaren men fortfarande vara öppet för oplanerade följdfrågor och motfrågor eller oplanerade svar (Teorell & Svensson 2007 s.89).

Vidare använder jag mig av personliga intervjuer, det vill säga två deltagare, forskare och informant. Den personliga intervjun har de fördelarna att det bara är informantens personliga åsikter som kommer fram, oberoende av en grupps dynamik som kan påverka vid gruppintervjuer (Denscombe 2009 s.253). Det är av fördel i denna undersökning då det är de personliga åsikterna om hur den enskilde användaren uppfattar Couchsurfing som är relevanta.

En svårighet med personliga intervjuer är att skapa en situation där informanten känner tillit till forskaren och trygghet i att prata avslappnat utan att situationen blir för personlig (Ryen 2004 s.68, Esaiasson m.fl. 2012 s.268). Vad gäller mötesplatserna för intervjuerna har dessa valts till offentliga centrala platser, i det flesta fall centralt belägna caféer. Detta för att det ska vara en så neutral och opersonlig plats som möjligt och där det florerar personer i samma situation som mina informanter, det vill säga turister. I ett fall var ett möte inte möjligt av geografiska och tidsmässiga skäl, då hölls intervjun via Skype.

Sammanfattningsvis så ska jag som metod för att ta reda på min fråga göra empiriska semistrukturerade personliga kvalitativa intervjuer med användare av Couchsurfing. Det stämmer bra överens med mina vetenskapsteoretiska utgångspunkter, att jag måste leta efter kunskapen om verkligheten inom dem som verkar i den.

Huvudmomentet i den kvalitativa semistrukturerade intervjuguiden är ”rundtursfrågor” som rör sig kring uppgjorda teman (Ryen 2004 s.47).

Fyra teman har utgjort grunden för den här undersökningen. ”Användaren och Couchsurfing”, ”Tillit inom Couchsurfing” ”Principer och Regler” och ”Couchsurfing och samhället”. Det insamlade materialet är sedan transkriberat, kategoriserat enligt kategorier som hämtas från teorikapitlet och analyserat utifrån dessa kategorier i analyskapitlet.

2.1 Material

Mitt material består av intervjuer med sju stycken användare av Couchsurfing. Intervjuerna har tagit ungefär fyrtio minuter vardera. Antalet intervjuer avgörs av en uppnådd teoretisk mättnad i materialet, det vill säga att fler intervjuer inte tillför något nytt (Esaiasson m.fl. 2012 s.275). Bortsett från att alla deltagare i populationen har unika berättelser och personliga upplevelser att berätta uppfattar jag inte att fler intervjuer skulle tillföra något ytterligare avgörande perspektiv för analysen.

Intervjuerna har genomförts på engelska, och därför kommer också citat från intervjuerna presenteras på engelska i original i analysen. Intervjuerna är transkriberade för att öka intersubjektiviteten och för att det är tydligare och lättare att arbeta med materialet i textform.

Eftersom mitt material är kvalitativt och består av utsagor i form av ord och meningar, kommer jag att använda mig av materialet illustrativt i analysen. På det viset får materialet genom citat illustrera empiriska exempel.

2.2 Urval

Populationen som jag vill undersöka är aktiva deltagare inom Couchsurfing. Urvalet har gjorts slumpmässigt, med tillfällighetsurval och genom självselektion. Detta för att undersökningen inte kräver någon ytterligare egenskap från mina informanter än att de är aktiva användare av Couchsurfing (Teorell & Svensson 2007 s.84). Jag sökte upp mina informanter genom hemsidan Couchsurfing.org. Under kategorin av användare som själva registrerat sig som på genomresa i Malmö, kontaktade jag dem som var i Malmö under tidsperioden som var möjlig för mig att genomföra intervjuerna. Min enda begränsning var alltså av tiden och platsen för genomförandet. Jag kontaktade alla dem som slumpmässigt kom upp efter en sökning på Malmö. De som sedan svarade och var intresserade blev resultatet av mitt urval.

Problem med mitt urval skulle kunna vara att mina informanter själva har valt att vara med, det vill säga de blev intresserade av min undersökning och därmed redan har en viss grad av engagemang. Kanske missar jag dem som deltar av mer rationella skäl, eftersom de inte heller skulle se någon vinst i att delta i den här typen av undersökningar. Kanske missar jag också de potentiella informanter som inte är positiva till Couchsurfing som fenomen men ändå deltar av någon anledning, dock har jag svårt att se metoder för att få tag i dessa.

Språkets betydelse för mina informanter och för undersökningen är också en faktor av betydelse. Då jag bara behärskar svenska och engelska har intervjuerna fått hållas på något av dessa språk. Detta skulle kunna ha en hämmande effekt på de informanter som inte behärskade språket flytande, det har också en direkt uteslutande effekt på den som inte behärskar något av dessa språk alls.

Urvalet har resulterat i sju intervjuer med sju olika Couchsurfing-användare från sex olika länder, tre kvinnor och fyra män. Deras olika bakgrunder förstärker givetvis spridningen av data i mitt material, men eftersom jag i denna undersökning avgränsar mig till att endast analysera deras berättelser i egenskap av användare av Couchsurfing och inte kommer att relatera till andra faktorer i analysen kommer jag inte presentera dem närmare än så här.

3 Teori

Teorikapitlet presenterar de två teorier som undersökningen baseras på. Robert D. Putnams teori om *Den fungerande demokratin* handlar om att medborgaranda genom att betraktas som socialt kapital påverkar samhällets institutioner positivt. Delvis som en kritik mot Putnam utgår även Bo Rothstein från det sociala kapitalets betydelse för ett välfungerande samhälle, men för att skapa socialt kapital i teorin om *Den Sociala fällans logik* ser Rothstein istället universella oberoende och likabehandlande institutioner som nyckeln för hur socialt kapital skapas. Båda teorierna fyller en bra funktion i denna undersökning då de är teorier om det principiellt intressanta i hur det kollektiva handlandets dilemma kan överbyggas, vilket min frågeställning och denna undersökning är ett fall av. De behandlar grundligt vikten av ett högt socialt kapital för ett välfungerande samhälle, och genom att de kommer till olika slutsatser till hur det är möjligt att skapa socialt kapital tycker jag att de dessutom kompletterar varandra väl.

3.1 Den fungerande demokratin

Italien regionaliserades på 1970-talet från att styras från Rom till att styret differentierades i regionala myndigheter. Det visade sig snart att de på ett liknande sätt konstruerade regionstyrelserna skilde sig mycket åt i sin effektivitet och funktionalitet. Robert D Putnam har kommit fram till att den främsta skillnaden mellan de välfungerande effektiva institutionerna mot de mer tröga och oeffektiva är tillgången på socialt kapital bland medborgarna. Socialt kapital som i sin tur är ett resultat av en hög medborgaranda och ett samhälleligt engagemang utanför politiken. Utövandet av andra sociala aktiviteter och deltagande i nätverk, till exempel sångköror, fotbollsklubbar eller fågelskådarföreningar hade en positiv effekt på hur regionens politiska institutioner fungerade.

Här identifieras de onda och goda cirklar som är centrala för teorin om tillgången till eller avsaknaden av socialt kapital. Regioner med hög medborgaranda har möjlighet att vara mer liberala i sin styrning, vilket också ger ett öppnare samhällsklimat. Det sociala kapital av medborgaranda som har identifierats påverka de politiska institutionerna positivt reproducerar också sig självt genom att välfungerande institutioner gör medborgarna lyckligare och mer benägna att engagera sig i samhällsfrågor. De regioner med låg medborgaranda och mer individualistiska i sin politik måste ha mer lag och ordning för att fungera vilket i sin tur ger misstänksamma medborgare med större benägenhet att bryta mot lagen (Putnam 1996 s.128).

Slutsatsen för Putnam blir att graden av medborgerlig samhörighet påverkar institutionernas sätt att agera (Putnam 1996 s.136). Förtroende mellan medborgare har varit nyckeln till effektiva regioner (Putnam 1996 s.192).

Putnam ger framför allt två förklaringar till hur den medborgerliga samhörigheten kan skilja sig så mycket åt mellan olika regioner. Den första är historisk där arvet går tillbaka ända till medeltiden. Den andra är kulturell och har att göra med tillgången till, och möjligheten att skapa och ständigt ackumulera socialt kapital (ibid.).

3.1.1 Skapandet av socialt kapital i Den fungerande demokratin

Vissa institutioner lyckas övervinna det kollektiva handlandets logik. Ett sätt att lyckas med det beskrivs som att institutionens befogenheter ska definieras klart, de som är berörda ska få vara med och fastställa reglerna, samt att billiga mekanismer ska finnas för konfliktlösning. Nyckeln är mjuka lösningar, där det finns utrymme för att fuska och det tillåts att åka snålskjuts, och de som ställer till skada kan inte tillåtas förstöra institutionen (Putnam 1996 s.187). Det som utmärker denna typ av sociala nätverk som skapar socialt kapital är det ömsesidiga värde som alla aktörer får ut av att vara med. Anledningen till att inte avhopp sker är dels att det finns en idé om att vilja fylla sina förpliktelser, men också för att det finns ett värde i det rykte som skapas och som andra kan intyga om var och en som en pålitlig aktör. Detta rykte om pålitlighet som byggs upp utifrån att någon annan har gått i god för ens pålitlighet skapar en norm mot avhopp som är mycket stark. Därmed kan samarbete fungera utan inblandning av en tredje part. Genom att utnyttja externa källor av socialt kapital sprider sig ömsesidighet och förtroende med devisen: Jag litar på dig eftersom jag litar på henne och hon litar på dig. Det sociala kapitalet ersätter här det fysiska kapitalet, när deltagarna sätter sina sociala kontakter som säkerhet fungerar det på samma sätt som krediter (Putnam 1996 s.189f).

Förtroendet är inte ovillkorligt, anledningen till att person A litar på person B har att göra med att A känner till något om B:s karaktär, vilka alternativ för handling som står till buds och vilka följder olika handlingar får. På det viset tror A sig veta hur B kommer att agera (Putnam 1996 s.192).

En av de viktigaste normerna för samarbete är ömsesidighet. Den generaliserade ömsesidigheten handlar om att ”jag hjälper dig nu så hjälper du mig eventuellt i framtiden”. För den som är involverad i ett avtal eller en transaktion med sitt sociala kapital som insats är det mycket svårare att hoppa av, nätverkets funktion blir att skapa gemensamma normer för acceptabelt beteende (Putnam 1996 s.195).

När det handlar om att hålla ihop samhället är ”svagare” bekantskaper eller medlemskap i sekundära sammanslutningar viktigare än ”starka” personliga relationer till andra enskilda personer. Större nätverk som spänner över flera olika sociala grupper har även den effekten att de bidrar till bredare samarbete och därmed blir en viktig del av samhällets sociala kapital eftersom denna typ av

nätverk underlättar till att lösa det kollektiva handlandets dilemman. Där dessa nätverk finns borde också ett gott styre finnas (Putnam 1996 s.197).

Den som vill bygga eller förstärka ett samhälle bör koncentrera sig på att främst skapa en starkare medborgaranda. ”Det är inte lätt att bygga upp ett socialt kapital, men det är nyckeln för att få demokratin att fungera” (Putnam 1996 s.208).

3.2 Tillit och Den sociala fällans logik

Tillit handlar i stor utsträckning om att en aktör agerar utifrån hur ”de andra” tros agera. Ett agerande ska inte bara ses i ett sammanhang av bakomliggande faktorer utan också mot vad de förväntade reaktionerna på ett visst agerande kan bli i framtiden. Därför är det viktigt att alla deltagare är väl införstådda med de andra deltagarnas egenskaper, värderingar och normer innan spelet kan börja (Rothstein 2003 s.26).

Den sociala fällan bygger på den spelteoretiska principen om att alla vinner på om alla väljer att samarbeta. Men om inte alla litar på att alla samarbetar är det inte värt att själv göra det då det krävs att alla deltar för att alla ska tjäna på det. Därför är det till synes mest rationella alternativet att i alla lägen dra sig ur det gemensamma eller att hoppa av samarbetet. Utan den ömsesidiga tilliten slår den sociala fällan igen vilket gör att alla berörda får det sämre trots att alla deltagare vet att det skulle bli bättre för alla om alla valde att samarbeta (Rothstein 2003 s.21f).

Den sociala fällans logik synliggör att det finns en skillnad mellan individuell och kollektiv rationalitet, det som till synes är rationellt för den enskilde individen är inte rationellt för kollektivet. Det rationella handlandets rationalitet beror på det sociala sammanhanget som handlingen utförs i (Rothstein 2003 s.22).

3.2.1 Kritik mot förklaringen av Den fungerande demokratin

Den främsta kritiken mot Putnams teori utgörs av att det inte är säkert att alla sociala nätverk kan antas ha en positiv inverkan för den fungerande demokratin. Det finns nätverk som är av typen att deras huvudsakliga syfte består i att skapa motsättningar mellan olika grupper, till exempel motorcykelgäng. Dessa nätverk bör då rimligtvis inte bidra till ett bättre samhällsklimat (Rothstein 2003 s.111).

Kritik riktas även mot Putnam om att vi inte kan veta om aktivitet i sociala nätverk även på individnivå bidrar till att dessa individer också hyser detta sociala kapital av mellanmännisklig tillit (Rothstein 2003 s.89, s.98). Den som är aktiv i ett socialt nätverk men känd för att vara opålitlig behöver inte besitta något högt socialt kapital (Rothstein 2003 s.111). Det är också fullt möjligt att vara passiv deltagare i ett socialt nätverk, och de som är mycket aktiva har då enligt Putnams teori inte mer socialt kapital än de passiva (Rothstein 2003 s.169).

Det är också problematiskt när kulturella och historiska orsaker blandas vid förklaringen till hur socialt kapital uppstår. Det är mycket svårt att avgöra om det är på grund av ett högt innehav av socialt kapital som en person väljer att engagera sig i sociala nätverk eller om det är på grund av deltagandet som personen får ett högt socialt kapital (Rothstein 2003 s.98, s.153). Dessutom ger dessa förklaringar på tillgången till socialt kapital en hopplös insikt för dem som inte har, att det är mycket svårt, om inte omöjligt, att förbättra sin situation (Rothstein 2003 s.194).

Putnam kritiserar också för att inte i tillräcklig grad förklara orsakskedjan mellan hur det sociala engagemanget påverkar demokratin i positiv riktning (Tarrow 1996 s.395).

Skapandet av socialt kapital kan också ses omvänt, vilken sorts institutioner i vilken sorts samhälle skapar dessa organisationer där folk litar på varandra? (Rothstein 2003 s.170). Så som Putnams studie var upplagd kan inte institutionerna fungera som variabler för att förklara skillnader i demokratis kvaliteten, eftersom institutionerna var uppbyggda på samma sätt fanns det heller ingen möjlighet att hitta någon förklarande institutionell skillnad i hur de var utformade eller fungerade (Rothstein 2003 s.225).

Det går inte att se att människor i korrumperade eller odemokratiska samhällen går ihop i sociala nätverk för att därigenom utveckla ett förtroende för varandra som sedan smittar av sig på de politiska institutionerna. Däremot går det att se att tillit till andra medmänniskor kvarstår även när tilliten sjunker till de politiska institutionerna, därmed anses det inte finnas något samband för att socialt kapital i form av mellanmänsklig tillit påverkar de politiska institutionerna (Rothstein 2003 s.173).

3.2.2 Skapandet av socialt kapital för att ta sig ur Den sociala fällan

Allt tyder på att ett samhälle byggt på central kontroll, övervakning och hårda regler är mycket kostsammare än ett samhälle baserat på frivilligt samarbete och förtroende, därför är det senare att föredra (Rothstein 2003 s.87). Det viktigaste är att egenintresset kan omvandlas så att det blir möjligt att se det egna intresset i allmänintresset (Rothstein 2003 s.85).

Välfungerande institutioner skapar socialt kapital som gör att människor i allmänhet känner tillit till de flesta andra människor (Rothstein 2003 s.179). Alltså är huvuduppgiften för ett fungerande samhälle att upprätta ett förtroende för institutionerna i den offentliga förvaltningen (Rothstein 2003 s.188).

De viktiga egenskaperna är universalism, opartiskhet, saklighet och allas likabehandling. De institutioner som lever upp till dessa egenskaper har goda förutsättningar för att skapa tillit från medborgarna och därmed ett högt socialt kapital (Rothstein 2003 s.197). Den stora skillnaden handlar om att lita på att staten ska agera i mitt intresse, eller att lita på att staten ska agera sakligt och opartiskt (Rothstein 2003 s.201).

Det handlar här enligt Rothstein om att få människor att agera solidariskt och avstå från konkreta direkta resurser, till exempel mutor. För detta krävs det

ömsesidighet, att vara beredd att offra något för någon annan med insikten att det är möjligt att själv hamna i en situation i behov av motsvarande hjälp av andra (Rothstein 2003 s.109).

Investering i socialt kapital kan göras genom att delta i olika nätverk och därigenom låta andra deltagare bedöma ens pålitlighet och samtidigt öva upp sin förmåga att bedöma andras pålitlighet (Rothstein 2003 s.114).

Det är positivt för utvecklingen av ett högt socialt kapital att umgås med personer som inte liknar en själv, då ökar den sociala kompetensen (Rothstein 2003 s.163). Samhället bör vara konstruerat så att det uppmuntrar till att söka sig utanför sitt etablerade nätverk (Rothstein 2003 s.164). Institutioner som är inriktade på att verka utan att lägga vikt på egenskaper som klass, kön eller etnicitet har därför möjlighet att bryta ett negativt mönster (Rothstein 2003 s.196).

Så för att lösa problemet med den sociala fällan genom att skapa mellanmänsklig tillit genom ett högt socialt kapital genom välfungerande institutioner måste institutioner skapas som i sina processer agerar universellt utefter en grundläggande princip om allas lika värde.

Slutsatsen är att socialt kapital skapas ur universella institutioner som inte agerar efter principen om att uppfylla den enskildes behov, utan efter principer om saklighet, opartiskhet och likabehandling.

För att dessa institutioner ska kunna uppstå krävs en lösning utan öppen konflikt (Rothstein 2003 s.250). Det kräver också en förståelse dels för vikten av att berörda parter är med och utformar institutionen (Rothstein 2003 s.273), och dels för att alla deltagarnas anser att samarbete är den bästa lösningen och inte konflikt (Rothstein 2003 s.251). Efter att ha skapat den typen av institution skapas också inom institutionen ett visst beteende som gör att varje deltagare ändrar sitt beteende när denne verkar inom institutionen jämfört med ett agerande utanför institutionens ramar. På det viset möjliggörs ett samarbete för gemensamma ändamål (Rothstein 2003 s.275), och institutionen lyckas få aktörerna att inte agera utifrån egna intressen utan istället verka tillsammans för det allmännas bästa och gemensamt finna lösningar på den sociala fällan (Rothstein 2003 s.276).

4 Couchsurfing

Couchsurfing startade 2004 utifrån idén att människor kanske skulle vilja öppna upp sina hem för andra. Couchsurfing är ett internetbaserat nätverk som gör det möjligt att på resa bo hemma hos andra personer, och motsvarande upplåta en sovplats hemma åt andra användare som reser. Nätverket är etablerat genom hemsidan couchsurfing.org. Idén är att kunna resa utan att betala för boende och samtidigt ta del av det lokala livet, få tips, idéer och hjälp av dem som upplåter sin soffa och kanske dessutom skapa nya vänner. I kort är själva nätverket Couchsurfing en plattform som genom att tillhandahålla verktyg för verksamheten möjliggör ett annat sätt att resa, att upptäcka en annan stad eller sin egen stad på ett nytt sätt, eller genom att vara värd träffa nya människor och uppleva andra kulturer (Couchsurfing.org 1).

I sin egen beskrivning av sig själva står det att Couchsurfing har en vision om en bättre värld genom resande och berikande kontakter, och att dela erfarenheter och upplevelser med andra genom kulturellt utbyte leder till ömsesidig respekt (Couchsurfing.org 1). Couchsurfing beskriver också sig själva som något utöver en vanlig resa då mötet med andra användare inte bara handlar om att sova i en säng eller att se en plats, utan att de som använder Couchsurfing genom mötet med andra användare också gör resan meningsfull och minnesvärd (Couchsurfing.org 2). Couchsurfing verkar globalt med över sex miljoner användare i över hundra tusen städer (Couchsurfing.org 1).

Couchsurfing fungerar genom att användarna skapar en omfattande profil om sig själva. Sedan kan användaren börja använda tjänsten genom att delta i aktuella events som finns i hemstaden eller vid besök av andra städer använda Couchsurfing för att träffa andra användare för att sova hos dem som gäst eller se staden, eller bara träffas och umgås. När en värd hittas som upplevs som lämplig skickas en förfrågan till värden. Efter ett möte har ägt rum kan användarna lämna referenser till varandra om sin upplevelse (Couchsurfing.org 3).

Couchsurfing är baserat på frivillighet och därför finns inte heller några absoluta regler för deltagande mellan användarna. Dock är användandet av de tjänster som tillhandahålls genom hemsidan reglerade genom användaravtal mellan användaren och Couchsurfing International, inc. som har utvecklat och underhåller tjänsterna. Det är uppdelat i tre dokument.

”Terms of use” är det juridiska avtal som användaren godkänner för att ta del av servicen och tjänsterna på hemsidan. Dokumentet reglerar vilka rättigheter och skyldigheter som finns mellan användaren och Couchsurfing. Couchsurfings funktion beskrivs bara vara en plattform och därigenom tillhandahålla verktyg för att göra verksamheten möjlig, utöver det är inte Couchsurfing någon part i de transaktioner som sker mellan användarna. Couchsurfing äger också rätten till allt material som publiceras på hemsidan och kan när som helst, utan specifik orsak

och utan att meddela användaren ta bort en användare och all relaterad information (Couchsurfing.org 5).

”Privacy policy”- dokumentet innehåller information om på vilket sätt och i vilken utsträckning Couchsurfing använder sig av och samlar in information om användarna. Couchsurfing använder sig av användarnas information och samlar in och sparar all aktivitet och personlig information om användarna. Även vid avslutande av konto har Couchsurfing rätt att behålla den information som fram till avslutandet samlats in. (Couchsurfing.org 6).

”Community guidelines”- dokumentet är ett antal riktlinjer som användarna ombeds följa. Dessa är inte på något sätt juridiskt bindande, men en viktig del i att nätverket ska fungera. För dem som bryter mot riktlinjerna väntar uteslutning och avstängning från nätverket. Riktlinjerna sätter upp de grundläggande uppförandekoder och värderingar som användarna bör rätta sig efter. Det handlar om att visa respekt för andra deltagare, och ha förståelse för att andra kan ha andra värderingar eller kulturella seder. Eftersom Couchsurfing är baserat på tillit och tilliten är självreglerande betonas vikten av att ta reda på så mycket som möjligt om de andra användarna för att kunna göra rättvisa beslut när det kommer till att lita på en annan användare eller inte. För att underlätta det uppmanas användarna fylla i sin profil noggrant, och lämna referenser efter ett möte som värd eller gäst. Utöver det är det inte tillåtet att använda Couchsurfing som en datingsida eller att ta betalt varken i pengar eller arbete för att upplåta en sovplats. Att vara värd eller att vara gäst ska vara en möjlighet och inte en rättighet, en värd ska aldrig känna sig tvingad att ta emot gäster (Couchsurfing.org 7).

Utöver dessa riktlinjer finns en ”Be Considerate and Respectful”- policy som övergripande beskriver hur användarna av Couchsurfing förväntas uppträda mot varandra. Det handlar om att upprätthålla en förståelse och ödmjukhet för att olika användare kan ha olika uppfattningar om hur ett möte eller ett uppehålle ska gå till. Riktlinjen är att alla tillsammans ska arbeta för att lösa eventuella dispyter. Det är viktigt att förstå att den andre parten kan ha ett helt annat perspektiv på situationen. I ”Be Considerate and Respectful”-policyn uppmanas också till en generell inställning mellan användarna att välvilligt bedöma den andre, genom att hysa empati och förståelse för den andres beteende (även om det inte är önskvärt), är det möjligt att undvika en eskalerande konflikt och samtidigt inte underminera värdet i nätverket (Couchsurfing.org 7).

5 Analys

Analysen av materialet kommer ske utifrån fyra enligt teorierna konstruerade kategorier av det som beskrivs som viktiga beståndsdelar för att en institution eller ett socialt nätverk ska kunna skapa ett socialt kapital. Under varje kategori ska jag analysera hur mitt material förhåller sig till dessa genom att beskriva det som sägs i materialet och illustrera med citat. Kategorierna är ”Ömsesidighet”, ”Kunskap om den andre”, ”Universalism” och ”Sociala relationer”.

5.1 Ömsesidighet

Ömsesidigheten handlar här om det opersonliga samarbetet, att de berörda parterna ska vara med och utforma reglerna, vikten av mjuka lösningar och att det ska finnas möjlighet att bryta mot reglerna. Det handlar också om upprättandet av gemensamma normer som gör att viljan att inte ”hoppa av” eller bryta mot dem blir mycket stark. Att se det egna intresset i allmänintresset och vara beredd att offra något nu för att kanske få tillbaka sen. Jag frågar här mitt material huruvida informanterna bryr sig om hur de andra användarna agerar, huruvida det finns en medvetenhet kring att hur en användare agerar också påverkar de andra deltagarna, huruvida relationen till regler ser ut inom nätverket, vilken inställning som finns till om det inte fungerar, vilken inställning som finns om den andres situation, och medvetenheten om det egna intresset i allmänintresset inom nätverket.

Det finns en medvetenhet inom Couchsurfing om hur andra uppträder som också i vissa fall kan leda till tillsägelser då inte andra användare anses följa nätverkets normer om uppträdande. Informanterna beskriver i materialet en önskan att andra användare kunde uppträda på ett annat sätt eller att ett visst uppträdande upplevs som stötande.

”If you want to find a place, if you don’t have pictures the other users they also will tell you: “hey! You are requesting for a place here but you don’t even have a picture”! You are not gonna get anything, good luck, bye! They do that” (Informant 1).

Konstruerade regler ses som mindre viktiga, istället beskrivs vikten av gemensamma värderingar. Genom att erbjuda sig som värd skapas en situation där gästen känner att denne vill göra rätt för sig.

”Yes, there are rules, but I think it’s...more like personalized, so everybody has their own rules. I guess so. I mean always be polite, that’s maybe a general rule, but everything else is like you can agree upon, someone who give you their key to their

home, someone not, no I don't think you need strong rules. No, this is what the community can do themselves" (Informant 7).

Det visar på mjuk styrning och strävan efter ömsesidiga lösningar. Och en vilja och ett intresse i att gemensamt vilja upprätthålla ordningen. Regler eller styrning av någon utomstående ses inte som en nödvändighet då det handlar om att komma överens mellan de två parter som ska träffas.

"No I don't believe in rules in general so no no no, I don't think it will work. Yes, in the end it's all about the people and the differences between them. The community from the very beginning, it was the people who made it, so you should set the rules individually. In other ways it wont work, it doesn't help if you set some rules it can make it worse I think" (Informant 5).

Det finns också en medvetenhet bland användarna för att även om det finns en generell tillit till nätverket så finns det en förståelse för att alla deltagare inte beter sig önskvärt enligt den enskildes sätt att använda Couchsurfing, för även om det finns generella normer och regler så kan de uppfattas olika. Informanterna visar också på denna medvetenhet kring brister i nätverket, att det ibland kan vara svårt att hitta en värd, eller att en annan användare har en helt annan idé om hur mötet ska gå till. Detta löses med en vilja att visa respekt och förståelse för den andre personen och att det alltid kommer finnas brister.

"I think there is always some people that don't follow the rules. I don't know, yeah. It can happen, but I think it's not a majority of people so I'm not afraid like for each person who comes like maybe it's a bad person or something. So, yeah I think it can happen but we don't have to be afraid of that because if you are afraid too much you won't host people anymore, you won't meet people. Yeah it's bad you can...a lot of opportunities you wont live [experience]" (Informant 5).

Här beskriver informanten problematiken med den sociala fällan och hur den lätt kan slå igen om det inte finns tillit till de andra användarna.

Angående förväntningar om gottgörelse av tjänster har de flesta uppfattningen att de vill ge tillbaka till dem som de har bott hos, men att de inte känner någon press att göra det och att det lika gärna går att ge tillbaka till vem som helst, alltså generellt till nätverket. Vissa beskriver att det inte spelar någon roll, men det beskrivs också som en norm att den som har rest med Couchsurfing och bott hos andra *borde* erbjuda sig som värd hemma också. Det tyder på att användarna följer principen om generaliserad ömsesidighet, och att det finns inneboende normer som användarna vet att de bör följa. Det visar också på en medvetenhet kring vilket som är det allmänna bästa och betydelsen av att hjälpas åt inom nätverket för att det ska fungera och fortleva.

"It's like it's kind of like a big communal fridge where you take food out and you put food back in you know. So you are taking and you are giving, it doesn't have to be the same person like. I will happily have the people who hosted me staying with me in the future, but equally, that is not necessarily how it works, I think it's about you take and then you give back when you can, you know" (Informant 6).

5.2 Kunskap om den andre

Att ha kunskap om den andre användaren underlättar beslut om dennes pålitlighet. Det handlar om att få information om den andre och dennes rykte om pålitlighet både genom externa källor och direkt information av den andre personen. Men också att låta andra göra en bedömning av ens egen pålitlighet och lära sig bedöma andras.

För att få reda på information om de andra användarna inom Couchsurfing finns det olika verktyg som tillhandahålles på hemsidan. I den här delen av analysen ställer jag frågor till mitt material efter hur användarna resonerar kring referenserna, användarprofilen, vad som händer när inte tillräckligt med information finns att tillgå, och vikten av att dela med sig med information om sig själv.

Informanterna i mitt material visar att de ser det som en viktig del att skapa sig information om de andra användarna. Referenserna beskrivs som viktiga.

“The first thing you should do or everybody does or they should is read the references”
(Informant 1).

De beskrivs också som viktiga att ta på allvar.

”I try and write quite comprehensive references/.../so that people have an idea of what personality as well is what they have written, or back up what they have written about themselves. But I still think that [leaving] references it something that should be encouraged/.../cause if they don't, then like how should other people know that they can trust that person” (Informant 6).

Andra beskriver användarprofilen som den viktigaste källan för att veta mer om de användare som ska mötas.

”The profile of every couchsurfer, is a good ticket for to know, for to check the personality of people who you host/.../because you make sure who you have in front of you” (Informant 3).

Då inte tillräckligt med kunskap finns om den andre användaren beskriver flera informanter att de själva ser till att skapa information om den andre genom att skicka mail eller att mötas först, eller att tidigt under mötet se till att prata mycket, att söka efter personen på Facebook, eller genom ögonkontakt bilda sig en uppfattning om den andre användaren. Uppfattningen om den andra personen beskrivs som en känsla eller en generell sammanfattning av flera mindre detaljer. Kunskapen om den andra behöver inte heller vara sann för att finna tillit, det viktiga är att det upplevs som sant.

”For someone to trust you it's all about like, I mean the key to trust it's like conversation as soon as you start to talk about loads of topics and you start like telling people about your lives, and then people kind of feel they can also confide in you more. Yeah, I think that conversation is the key to trust” (Informant 6).

Även andra saker till exempel gemensam nationalitet eller språkgemenskaper kan göra att det upplevs som kunskap om den andre användaren. I de fall där en

användare hamnar i en situation att denne blir inbjuden att bo hos någon som inte i normala fall hade litats på, kan referenserna hjälpa till att överbrygga situationen. Att skapa sig tillräckligt med information om de andra användarna handlar också inom Couchsurfing att dela med sig med tillräckligt information om en själv.

”I had two or three references from friends [outside Couchsurfing] and, so they had references themselves and then they reference me. And then I did the identity check-thing, and I put up a good amount of information about myself. And then lots of photos, and hoped that that would make people yeah, realise that I was trustworthy” (Informant 6).

Det visar på en medvetenhet, både om att information är viktig för tilliten, men också om en ömsesidighet, där användaren är medveten om att inte bara information om den andre, utan även information om en själv är viktig för att nätverket ska fungera.

5.3 Universalism

Här letar jag efter de universella komponenterna i mitt material. Inom Couchsurfing handlar det om i fall det är lika villkor för alla att delta och om det bland användarna finns en inställning för lika behandling av alla deltagare. Det ska jag utläsa genom att fråga mitt material hur beskrivningen ser ut av de andra användarna i agerandet som värd och som gäst, och hur nätverket beskrivs.

Det går att se en skillnad i beskrivningen av tillit till olika människor. Skillnaden har dock mer att göra med om personen är användare av Couchsurfing eller inte, än om andra personliga egenskaper. Beskrivningen av generell tillit för de andra användarna visar på en generell tillit till nätverket, att det har skett en form av institutionalisering som har gjort så att deltagarna känner att andra deltagare är pålitliga bara utifrån att de deltar.

“Yes, I think there is much tolerance and they [couchsurfers] are more eager to meet new people and meet new ideas. And so on, so I think there is something like this. And I hope it’s not only something in our minds” (Informant 4).

Ett exempel på att det finns en stark tillit till att Couchsurfing som institution påverkar dem som deltar är hur flera av mina informanter beskriver en misstro mot politiker, men att de ändå skulle acceptera att vara värd åt en politiker.

”Because I don’t trust the politician, as a politician. It doesn’t mean I don’t trust them as a person. There is definitely a difference, I would probably trust them in a sense that they are not a dangerous person” (Informant 6).

När informanterna nämner att de litar generellt på de andra användarna, visar det på att de ser deltagandet i nätverket som ett starkare skäl att lita på någon än andra personliga skäl att inte lita på en annan person. Att institutionen Couchsurfing påverkar personers pålitlighet.

Upplevda gemensamma egenskaper för personer som använder Couchsurfing gör att det skapas en generell tillit till att nätverket ska fungera överallt på ett visst sätt och utifrån gemensamma normer. Dessa kan också verka utestängande, ett exempel på det är språket, där det upplevs att det krävs en viss nivå av engelska för att ett möte eller ett utbyte ska kunna ske.

För att vara en helt universell institution bör Couchsurfing fungera på liknande sätt överallt. Vissa informanter betonar här att det finns skillnader mellan länder, dock utan större betydelse för nätverkets grundläggande funktion. Flera anser att det inte går att lita på människor i deras hemländer, men att Couchsurfing ändå fungerar bra. Vilket tyder på att institutionen Couchsurfing gör att användarna litar på varandra oberoende av var de befinner sig, och även om personerna på platsen de besöker generellt anses vara opålitliga.

“They try to joke you to get something from you. They are not kind. I think in general, not all the one hundred per cent/.../are like this/.../ [but] Couchsurfing works” (Informant 2).

I förklaringen till varför informanterna inte agerar som värd och tar emot gäster beskrivs brist på tid eller hemförhållanden som gör det omöjligt, till exempel att boendet är väldigt litet eller delat med andra.

”Personally I could host really everybody. Is not a problem for me, the only problem if sometimes, actually a lot of times, people asked me a couch request and unfortunately I have to say no. Is because I’m very busy, for university and for work” (Informant 3).

Det tyder på att det inte handlar om personliga egenskaper hos de andra användarna som är avgörande för att agera som värd, utan möjligheten och tillgången till tid och rum. Samtidigt betonas ett intresse av att möta andra kulturer, så på det viset spelar det roll vem som bjuds in.

“It’s like, or someone is really interested in this culture, or something. Then it may matter...and it’s the same the other way around, that I’m interested in some culture. So maybe then it matters but it’s...it’s hard to talk about in general, that’s why...I think it would not matter if my nationality was different. Then it would be...I don’t think about it this way. Sometimes maybe I think of it this way that if I’m a guest, I’m thinking if I might be interesting to that person. And why. And then I think of my nationality, my background, my interests and so on. But the nationality is just a part of it and it’s not in the first place for sure” (Informant 4).

Nationalitet kan ha betydelse, även om mina informanter menar att det finns skillnader mellan människor från olika platser, vilket skulle kunna påverka i vilken utsträckning Couchsurfing fungerar i olika kulturer, anses inte kultur vara starkare än själva institutionen Couchsurfing för att det ska fungera.

”Eh no. No. For me it’s independent from the region. You can feel good in very north Europe or where persons are judged cold, but in my opinion it’s not so, and you can have a bad experience in a Spanish...Spain for example where people are “caliente” as you know and friendly, it depends on the persons, it’s not a problem of a geographic area” (Informant 2).

Det visar på att verksamheten inom Couchsurfing ses som universell och inte direkt påverkad av lokal kultur. Även i de fall då kultur har betydelse så är institutionen Couchsurfing starkare.

5.4 Sociala relationer

Här ska jag fråga mitt material hur de sociala relationerna ser ut inom Couchsurfing utifrån att sociala relationer inom nätverk enligt ovan är en definition av socialt kapital. Jag ska även fråga materialet vilka andra egenskaper som lyfts fram av användarna som skulle kunna ingå i definitionen socialt kapital.

Det som framträder i materialet är att en av de främsta anledningarna till att använda Couchsurfing är den sociala aspekten. Det handlar om att träffa andra människor, utöver det handlar det om att resa och uppleva nya platser på ett annat sätt, genom dem som bor där. Andra egenskaper, som till exempel att lära sig språk, eller lära sig om andra kulturer beskrivs också som värden som användarna tar med sig.

De sociala relationer och erfarenheter som byggs upp och tas med hem beskrivs som den stora behållningen med Couchsurfing, det går att utläsa från flera informanter, eftersom det handlar om en känsla av att blivit berikad med något okonkret uttrycker de sig på lite olika sätt.

”Yeah sure, because you live a lot of experiences and you learn, you meet a lot of people, you learn a lot, and I think it changes you in a way how you are after that, you are more open minded maybe, you are more, maybe more, I don’t know, you are curious maybe about other people and, like you go to peoples place it’s really the personal place of the person so I think yeah it gets...I don’t know how to explain that...” (Informant 5).

”Because I used to travel like in I think a quite traditional way in the past. And I had this feeling that I was missing something, and now I know what it was, when I go to a city for example I meet some locals and they show the city from a different angle I would say. It’s a better way” (Informant 4).

Flera beskriver också möjligheterna inom Couchsurfing att bli bättre på andra språk.

“I have never had the opportunity to spend long time abroad to learn English. So the only way to improve it, to practice it, is to be with persons/.../Then I think that the main reason became an other one, that is to know other people, to know other culture, to know the persons, it’s a good way to share your time. To share your passions, your flat with persons that share with you something of their life” (Informant 2).

Här går det att urskilja det sociala kapitalet som finns inom Couchsurfing och som delas mellan användarna, det handlar om språk, men också om erfarenheter om andra människor, andra människors berättelser och historier som blir till socialt kapital inom nätverket.

“I get from the person. I mean...for me it's a let's say it's a bad to say but the payments is to me is to practice my English. To know something about your culture. The stranger you...the most different that is in your culture, the best it is...for example if you are Iranian/.../[I can] listen for hours and this enrich me so this was the let's say the payment for the breakfast or the towel” (Informant 2).

Värdet av att träffa andra och sociala möten beskrivs också som just ett värde som ges och tas av.

“I love interesting stories, and interesting opinions, and hearing about this enriches you some way, you learn and you can act your impact and tell them what you know. Through this experiences. And receive much richer memories from cities you've visit. And you make friends! They can come and visit you or if you go back to the city like...so you definitely...there is more...” (Informant 6).

Flera av informanterna beskriver mötet med andra kulturer som en viktig och värdefull del i deras deltagande i Couchsurfing.

”For me it's like receiving information of other parts of the world. Like where the other people travel to and what they experience there, for me it's very valuable, this information. Yeah I think it's this sharing aspect, I guess. To let somebody in your house and open I mean, open up a little bit to...foreigners” (Informant 7).

Flera informanter menar också att Couchsurfing har lett till store öppenhet inför andra.

“I think Couchsurfing helped me to trust on people, even if in my city is very difficult to trust of them. But today I can say thanks to Couchsurfing, I can trust better of people, especially of people who from outside my country” (Informant 3).

“Because before I when I didn't know people like this who can be that open, and now I know that there are, it's change for better. I think there is a change and for good. Yes. It's good to know there are people like this” (Informant 4).

Här beskrivs den sociala aspekten som verkligen viktig och betydelsefull för användarna.

6 Resultat och Rapport

Analysen av materialet visar att det finns en vilja inom Couchsurfing att komma överens genom egna regler, det visar också exempel på att det finns gemensamma skapade normer och en medvetenhet om egenintresset i allmänintresset. Det finns en medvetenhet och ömsesidighet till de andra användarna.

Det finns också inom nätverket en medvetenhet om vikten av att ha en hög grad av kunskap om de andra användarna för att kunna lita på dem. Denna kunskap tas fram på olika sätt, men flera av de viktigare sätten är de verktyg som Couchsurfing erbjuder.

Informanterna i mitt material visar ett generellt intresse för andra människor oavsett kultur eller ursprung, de visar också att det inte läggs någon större vikt vid etnicitet eller nationalitet, när detta sker så är det främst av nyfikenhet om den andra kulturen. Dock är denna universalism något begränsad till att gälla inom nätverket, och inte i samma utsträckning utanför. Couchsurfing upplevs också vara generellt fungerande, om än i lite olika grad, var det än verkar. Institutionen Couchsurfing ses som en starkare påverkan på nätverkets funktion än aktörernas olika kulturella bakgrund eller egenintresse, vilket kan betyda att den institutionella förklaringen till ett högt socialt kapital är har betydelse.

Den stora behållningen av att använda Couchsurfing upplever informanterna är de sociala kontakter som knyts genom nätverket, och de upplevelser de medför. Institutionen förlorar därmed sitt värde utan dess inneboende sociala relationer, vilket i sin tur tyder på att de sociala mellanmännsliga relationerna som en förklaring till institutionens funktionalitet och möjlighet att skapa socialt kapital också har betydelse.

Couchsurfing möjliggör en snabb utveckling av sociala relationer och skapandet av nätverk som blir till socialt kapital. Dessutom dokumenteras det sociala kapitalet inom nätverket så att det kan tolkas, uppfattas och användas av andra. Det går också att konstatera att användarnas utsagor stämmer väl överens med Couchsurfings egen beskrivning av sig själva.

För att återgå till frågeställningen: Kan Couchsurfing bidra till ett ökat socialt kapital och därmed påverka samhällena som det verkar i? Det som går att utläsa i analysen av materialet är att Couchsurfing besitter flera av de egenskaper som teorin beskriver krävs för att vara en universell institution, alternativt ett socialt nätverk av mellanmännslig gemenskap som bidrar till att ackumulera socialt kapital, och därmed kan påverka samhällena som det verkar i utifrån teorin. Detta blir också svaret på min fråga.

Det som utmärker Couchsurfing från de mellanmännsliga sociala nätverk som Putnam beskriver påverkar Italien och de universella institutioner som Rothstein beskriver för att överbygga den sociala fällan, är dels att Couchsurfing verkar globalt och på en mycket större skala och oberoende av kulturella eller nationella

gränser. Och dels att Couchsurfing genom de verktyg, normer och den ”anda” som finns inom nätverket gör det möjligt att på kort tid och med enkla medel skapa sig ett socialt kapital och en hög tillit. Dessa båda egenskaper talar för att Couchsurfing skulle kunna fungera oberoende av de tidigare beskrivna goda och onda cirklar av socialt kapital, och därmed kunna verka för att bryta dem.

TVå saker som är värda att reflektera kring för framtiden är dels hur synen på ”den andra” beskrivs i mitt material och dels hur värdet i det sociala kapitalet förvaltas.

Couchsurfing framställs både på hemsidan och av användarna som att alla är välkomna att delta, och att det inom nätverket finns en stor öppenhet och ömsesidighet med de andra deltagarna. Det finns en generell tillit till andra människor, men den är ändå villkorad med ett krav på att vara med i nätverket och därmed gå med på de normer och gemensamma regler som gäller där. Användarna av Couchsurfing i mitt material beskriver att de känner flera generella gemensamma egenskaper med de andra användarna. Dessa egenskaper kan vara öppenhet inför nya saker, ett intresse av att träffa nya människor eller ett intresse av att dela med sig, bland annat för att det finns en förståelse för att dessa egenskaper i längden påverkar alla positivt. Med den vetskapen så finns det någonstans en grupp av ”andra” som inte deltar, som inte känner sig hemma i nätverket och som inte skapar sitt sociala kapital på detta sätt. Dessa personer är inte med i den här undersökningen, då undersökningen är begränsad till dem som deltar i Couchsurfing och deras upplevelser för att sedan hänvisa till ovan presenterade teorier om hur socialt kapital påverkar samhällsfunktionen. Men för att verkligen förstå hur Couchsurfing skulle kunna påverka samhället och för att återknyta till den centrala kritiken mot Putnams teori, spelar det också roll hur det sociala nätverket är utformat, vem som deltar och vem som inte gör det. Här behövs det information kring dem som av olika anledningar inte vill eller känner sig välkomna att delta, och om eller hur det skulle vara möjligt för dem att göra det. Språket har nämnts som en anledning, ålder eller ointresse för att resa skulle kunna vara andra. Eller dem som helt enkelt inte är ”open minded” som person. Frågan om vem ”den andra” är blir extra intressant när de traditionella begränsningarna som nationer och etnicitet suddas ut. Om ”den andre” till exempel visar sig vara politiker eller staten är det tveksamt om det höga sociala kapital som nätverket besitter har positiv effekt på politikens effektivitet.

Den andra faktorn som är värd att nämna är huruvida det sociala kapitalet som är identifierat inom nätverket är låst till Couchsurfing eller om det går att ta det med sig till andra sammanhang. Även med endast ett svagt antagande om att det sociala kapitalet kan påverka samhället och kanske även samhällsstyrningen skulle det också kunna finnas ett ekonomiskt värde i nätverket, och en hög maktfaktor i att ha kontroll över allt detta material av dokumenterat socialt kapital som Couchsurfing har rättigheterna till. Utan att bli allt för konspiratorisk i detta sammanhang är det en intressant tanke att lämna över för vidare forskning, på vilket sätt ett ackumulerat socialt kapital inom ett socialt nätverk kan vara en maktfaktor?

7 Referenser

Tryckta referenser

- Badersten, Björn, 2006. Normativ metod: Att studera det önskvärda. , normativ metod. Lund: Studentlitteratur.
- Buzan, Barry, 2004. *From international to world society? English school theory and the social structure of globalisation*. Cambridge: Cambridge university press.
- Crompton, Rosemary, 2008. *Class & Stratification*. Third ed. Cambridge: Polity press.
- Denscombe, Martyn, 2009. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängrud, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Fjärde uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.
- Hollis, Martin, 1994. *The philosophy of social science: an introduction*. Revised and updated ed. Cambridge: University press.
- Ostrom, Elinor, 2009. *Allmänningen som samhällsinstitution*. Lund: Arkiv förlag.
- Putnam, Robert D., 1996. *Den fungerande demokratin: Medborgarandands rötter i Italien*. Andra uppl. Stockholm: SNS Förlag.
- Rothstein, Bo, 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS förlag.
- Ryen, Anne, 2004. *Kvalitativ intervju: Från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber.
- Sundström, Göran & Jon Pierre, 2009. ”Samhällsstyrning i förändring”, s.7-31 i Pierre, Jon & Göran Sundström (red.) *Samhällsstyrning i förändring*. Malmö: Liber.
- Tarrow, Sidney, 1996. ”Making Social Science Work Across Space and Time: A critical reflection on Robert Putnam’s Making Democracy work” pp. 389-397 i *The American Political Science Review*. Vol. 90, No. 2.
- Teorell, Jan & Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber.

Elektroniska referenser

- Couchsurfing.org 1. Couchsurfing.org, About, About us.
<https://www.couchsurfing.org/n/about> (Hämtad 2013-05-06).
- Couchsurfing.org 2. Couchsurfing.org, About, Press.
<https://www.couchsurfing.org/n/press> (Hämtad 2013-05-06).
- Couchsurfing.org 3. Couchsurfing.org, Getting started, How it works.
<https://www.couchsurfing.org/n/how-it-works> (Hämtad 2013-05-06).

Couchsurfing.org 5. Couchsurfing.org, Support, Terms of use, "Couchsurfing Terms of Use", October 2012. <https://www.couchsurfing.org/n/terms> (Hämtad 2013-04-21).

Couchsurfing.org 6. Couchsurfing.org, Support, Privacy policy, "Couchsurfing Privacy Policy", October 2012. <https://www.couchsurfing.org/n/privacy> (Hämtad 2013-04-21).

Couchsurfing.org 7. Couchsurfing.org, Support, Community Guidelines, "Community guidelines". <https://www.couchsurfing.org/n/guidelines> (Hämtad 2012-04-21).

Intervjuer

Sju intervjuer gjorda med användare av Couchsurfing våren 2013.

8 Appendix

Här bifogas den intervjuguide med de fyra teman som användes för genomförandet av intervjuerna. I enlighet med den semistrukturerade intervjun behandlades inte alla frågorna strikt vid varje intervjutillfälle. Dock behandlades alla teman i samtliga intervjuer.

8.1 Intervjuguide

Användaren och Couchsurfing

- Vilket är huvudskälet till att du använder Couchsurfing?
- Vad är bra och vad är dåligt med Couchsurfing?
- Vad skulle det kunna finnas för andra skäl till att använda Couchsurfing än dina skäl?
- Hur kom det sig och hur gick det till när du började använda Couchsurfing?

Tillit inom Couchsurfing

- Litar du på andra användare?
- Vad är det som gör att du litar på andra användare?
- Något speciellt som du tycker är viktigt för att lita på en annan användare?
- Är det någon skillnad på att vara värd eller gäst när det gäller tillit?
- Finns det någon gräns eller kan du lita på vem som helst?
- Litar du på andra människor utanför Couchsurfing?
- Tror du att det finns platser där Couchsurfing fungerar bättre eller sämre?
- Hur ser du på betydelsen av din och andras nationalitet när du använder Couchsurfing?

Principer och regler

- Hur skulle du beskriva hemsidans (organisationens) funktion för Couchsurfing?
- Hur viktigt tycker du det är med regler inom Couchsurfing?
- Vad är det som gör att du uppför dig på ett visst sätt?
- Är du orolig för att inte de andra användarna inte ska uppföra sig?
- Är du orolig för repressalier?
- Hur viktigt är det med omdömen?
- Är det viktigt för dig att bli återgäldad?
- Hur ser du dig själv som en Couchsurfare?
- Ser du deltagandet i Couchsurfing som villkorat?

Couchsurfing och samhället

- Är du aktiv i andra sociala nätverk eller organisationer?
- Är du politiskt intresserad?
- Vad är din relation till politik och politiker?
- Tycker du att samhället är välfungerande där du bor?
- Tror du att det går att förändra samhället som du lever i?
- Tror du att din medverkande i Couchsurfing kan ha någon betydelse för hur du agerar i andra sammanhang?
- Känner du att CS gör att du litar i större utsträckning på andra människor?
- Vad får du ut av att delta i Couchsurfing?
- Finns det något som förenar dig med andra Couchsurfare? Och något som skiljer?
- Finns det en Couchsurfing-person? När uppstår den i så fall? Innan eller efter deltagande?

- Finns det något ytterligare som du tänkt på och vill ta upp?